

HERKÜL MİLLAS
15 EYLÜL 2015
ZAMAN GAZETESİ

“Türkiye'nin içinde bulunduğu durum nedir?” sorusuna çeşitli cevaplar verilebilir.

Herkesin siyasi tercihine ve bakış açısına göre gelişmeleri farklı yorumlaması anlaşılırdır. Bu farklı görüşlere “algı”, yani bir durumun -doğru veya yanlış- anlaşılma biçimi denebilir. Algı öznel, görecelidir, bundan dolayı yanlış ve aldatıcı da olabilir. Ama varlığı bir gerçekliktir. Bu yüzden de önemlidir. Örnek: yarın deprem olacak diye bir (yanlış) algı oluşursa, bu, uydurma haber de olsa insanlar yine paniğe kapılacak, koşuşmalar başlayacaktır. Çünkü insanlar algılarına göre davranırlar, gerçeklere göre değil. Algılarla gerçekler her zaman örtüşmez. Türkiye'nin gündemini oluşturan birkaç algıya daha yakından bakalım.

En tepede en üst yasa, yani anayasa sorunu var. Kimilerine göre bu anayasa yaşanan siyasi

gerçeklikle uyum içinde değil. Huzurun sağlanması ve pratikte yaşanmakta olan bir tür başkanlık sistemiyle uyumlu olması için anayasa değiştirilmelidir. Bu görüşe karşı çıkanların anlayışına göre ise pratikte uygulananlar anayasayla uyumlu değil, yani anayasa ihlal edilmekte. Karşı gibi lanse edilen görüşler aslında aynı kapıya çıkıyor: Anayasa ile pratik arasında uyumsuzluk var. Yani ülkede temel bir anayasa sorunu yaşanmakta.

Genel ve herkesi kapsayan bu “uyumsuzluk” algısı, siyasi bir sorun olarak ele alınsa da aslında düzenin meşruiyeti sorunludur. Çünkü bu algının özünde anayasanın geçerliliğini, hatta varlığını sorgulamak var. Hukuk ve adalet alanının en tepesindeki bu “uyumsuzluğun” uzun süre devam etmesinin de başka alanlara etkisi olmakta. En başta ekonomiye ve iç güvenliğe. Anayasanın pratik uygulanmasının sorgulandığı her ülke güvenli bir ortam sağlayamaz.

Algılar savaşında toplum...

Silahlı terör olayları ve sıradan sayılmaya başlanan günlük çatışmalar da, adına ne denirse densin, bir savaş algısına neden oluyor. Kimileri yaşananlarda dış tahrik, iç isyan, siyasi provokasyon, münferit olaylar vb. görüyor olabilir. Ama dış medyayı izleyince genel algıyı görüyoruz: Savaş hali. Ülkeye dışarıdan bakan yabancılar –ama ülke içinde de pek çok kimse– “kim haklı” sorununa değil, daha çok “savaş var mı, yok mu” sorununa öncelik veriyor. Yani bu alanda var olan cepheleşmelerden ve farklı anlayışlarından bağımsız genel algı “kavga” halindedir ve bu algının yine olumsuz etkileri olmakta.

İç düşmanlar algısı da yukarıdaki kötü gelişmelerin paralelinde. “Paralel terör örgütü” algısı da doğal olarak farklı yorumlanıyor. Birilerine göre devlet içinde devlet gibi çalışan terörist bir örgüt ülkede darbe peşinde. Başkaları ise (benim gibi) bu suçlamanın, yargı tarafından tescil edilmediğine göre kanıtlanması gereken bir suçlamadan öte bir anlamı yok. Ama bu iki farklı yorum aslında aynı kapıya çıkıyor: Doğruysa çok kötü; yanlışsa daha da kötü. Çünkü devlet içindeki “terörist örgüt”, bilinmesine rağmen aylarca hatta yıllarca varlığını sürdürüyorsa devletin becerisinden hatta varlığından şüphe edilir. Bu örgüt her yere sinmişse, devletin gücüne karşı her an hâlâ temel bir tehlike oluşturabiliyorsa yandık demektir. Yok, bu hikâyeye doğru değilse, daha da kötü; yönetim hayali düşmanlar yaratıyor demektir veya hasım bellediğine iftirada bulunuyor demektir. Her iki durum da aynı kapıya çıkıyor: “Paralel” hikâyesi çok sürdü ve bu durum devlete karşı güveni sarsıyor.

Halk, güven krizi yaşıyor

Hukuk ve adalet alanında da iki farklı görüş var: Bağımsız değildi, şimdi onu biz bağımsız kıldık diyenler ve eskiden bağımsızdı, şimdi vesayet altındadır diyenler. Her iki algı da aynı kapıya çıkıyor. “Ülkede adalet bağımsız olmayabilir” görüşü ve ihtimali yerleşmiş durumda. Bu algının bu alanda bir güven sorununa neden olduğu açık. Adaletin bağımsız ve tarafsız olmasından daha önemli olan, bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusunda şüphe algısının oluşmamış olmasıdır. Ne yazık ki adaletin bu alanda kusurlu olduğu “her iki tarafça” dile getirilmiştir. Çok hassas bir alanda güvensizlik yaygınlaşmıştır.

Anayasanın geçerliliğiyle, savaş haliyle, iç düşmanlarla ve adalet alanındaki bu algılarla ilgili durumların hepsi aynı mesajı veriyor: Ülke ciddi sorunlarla karşı karşıya. Ama asıl önemlisi bu algıların yurttaşın günlük hayatıyla doğrudan ilişkili olması. Genel gerilim günlük yaşama yansımış. Ve bu alanda da farklı ve karşıt olan ama aynı kapıya çıkan algılar oluşmuş.

Türkiye'nin imajı gün geçtikçe kötüleşiyor

Biri ablukaya alınmış kentler düşmana karşı savaşın gereğidir derken, başka biri bizi düşman bellediler demekte. “Vatan haini” gazetecilere karşı tepki koyan birilerine karşı, özgürlüklerim, hatta hayatım tehdit ediliyor diyenler var. İç düşman veya terörist sayıldığından tutuklanan ve aylarca mahkemeye çıkmayı bekleyen yayıncıdan öğretmenine eline silah almamış kimseler, kendilerini haksızlığa uğramış mağdurlar olarak algılıyor. Hak ararken cam çerçeve indiren siviller veya masum insanları öldüren çeteler bir yanda, huzuru ve güveni kaçmış, çoğu suskun ve bir köşeye sinmiş yurttaşlar öte yanda. Komplote teorisiyle tarafsız yorumu ayırmak artık olanaksız. Ne olsa, karşı taraf bizi suçlamak için provokasyon yapıyor –örneğin kendini öldürüyor- demek mümkün. Suçlu ile masumu ayırmak çok zorlaştı.

Ülke dışına yansıyan imaj aslında bundan da kötü. Çünkü “yabancılar” bu durumun berisinde dar şahsi çıkar mücadeleleri görüyor. Terörün yanı sıra yayınevlerine ve şirketlere baskınlar, ihanet suçlamaları, dershanelerin suç mahalli olarak muamele görmesi, süresi belirsiz tutuklamalar da aslında tehdit ve şiddet olayı olarak yorumlanıyor. Bu “kavgaların” ilkeler, inançlar ve yasalar yüzünden değil de kişisel çıkarlar adına yapıldığı algısı da özellikle sorunlu. Çünkü doğan algı ülkenin “kanunsuz” yol aldığıdır. Bu algının ne denli doğru olduğu ikincildir; böyle bir görüşün yerleşmiş olması önemlidir. Ve ülkenin dış ilişkilerini de etkilemektedir. Ülke içinde meşruiyet sorunları yaşayan devletler, süreklilik sergileyemez görüntüsü verirler. Güvensizlik, yeniden ekonomiye ve ileriye odaklı ittifaklara zarar vermekte.

Avrupa Parlamentosu Başkanı Martin Schulz, geçenlerde yazılı bir açıklamayla özgür basın kuruluşlarının basılmasını, gazetecilerin gözaltına alınmalarını çok kaygı verici olarak değerlendirdi. “Medya çoğulculuğu ve bağımsızlığı, Türk demokrasisinin hayati unsurlarından biridir ve her aday ülke için bir ön şarttır” dedi. Artık sorun “kim haklı” meselesi değildir. Sorun bu algılardır. Suçluyu (veya günah keçisini) aramalar aldatıcı olmaya başladı; ve asıl sorunun öne çıkmasını engelliyor. Durumun sonlanması hayatidir. İnsanlar böyle bir algı ağı içinde buldukça toplum boğucu bir güven krizi içindedir demektir.